

■ Ένας Ήρωας τής Ἀγάπης (1841-1889)

Damien de Veuster *

Δαμιανὸς Ντὲ Βουστὲρ

Ὁ Βέλγος ἱεραπόστολος τῶν λεπρῶν

Λιψάει γιὰ ἀγάπη ἡ ἐποχή μας. Καὶ σὰν ὁάσεις ἀτενίζει τὶς ἡρωϊκὲς μορφὲς –σπάνιες δυστυχῶς– ποὺ σηκώνονται πάνω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν αἰσθημάτων ποὺ κυριαρχοῦν στὶς σύγχρονες κοινωνίες, μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὸ ὑπέρτατο τοῦτο ἰδανικό. Πολὺ περισσότερο ὅταν πρόκειται νὰ θυσιάσθουν γιὰ αὐτό. Ἔτσι ἐξηγεῖται τὸ ὅτι γίνονται ἀνάρπαστα τὰ βιβλία ποὺ συνδυάζοντας τὴν λογοτεχνικὴ χάρη μὲ τὴν ἀξία τοῦ περιεχομένου, ἔρχονται νὰ μᾶς παρουσιάσουν τόσες μορφές. Τέτοιο εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Pierre Croidy, «Le père Damien», Editions Spes, Paris 1937, ποὺ παρουσίασε μὲ μία ξεχωριστὴ δύναμη τὴν ὑπέροχη μορφή τοῦ Βέλγου ἱεραποστόλου Damien de Veuster¹, τοῦ ἀποστόλου τῶν λεπρῶν.

Ἀπὸ τὴ Φλάνδρα στὴ Χαβάη²

24 Ἰουλίου 1864. Δὲν ἦταν πολὺς καιρὸς ποὺ εἶχε ἔρθει ὁ νεαρὸς Βέλγος ἱεραπόστολος ἀπὸ τὸ ἤρεμο Τρεμελό, τὸ χωριὸ τῆς Φλάνδρας, ἐδῶ στὴ μέση τοῦ Εἰρηνικοῦ, καὶ μάλιστα στὴν πιὸ ἀπολίτιστη, στὴν πιὸ ἄγρια σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ φύση περιοχὴ τῆς Χαβάη. Σὲ δυσθεώρητα ὕψη ὑψώνονται τὰ ἠφαιστειογενῆ βουνά, ὅπως ἡ Κιλαουέα μὲ τὸν τρομερότερο κρατῆρα τοῦ

κόσμου, βασίλειο τῆς θεᾶς Πελέ. **Τ**ὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ νησιοῦ ποτισμένο ἀπὸ τὴν πλούσια λάβα παρουσιάζει μιὰ ἐξαιρετικὴ γονιμότητα. **Π**υκνότατη ζούγκλα σκεπάζει τὰ πεδινὰ μέρη. **Τ**εράστιοι εὐκάλυπτοι, μοσχοκαρφιές μὲ πολὺ πυκνὰ φυλλώματα, ροδιές κατακόκκινες ἀπὸ ἄνθη, πάνδανοι καὶ κοκκοφοίνικες ἀγκαλιάζονται σὲ ἀδιαπέραστα δάση. **Κ**αὶ ἂν ἡ φύση εἶναι ἔτσι ἄγρια καὶ πρωτόγονη, δὲν πάει ὅμως πίσω καὶ ὁ πληθυσμὸς σὲ παρόμοια χαρακτηριστικά. **Ο**ἱ μερικὲς χιλιάδες τῶν «Κανάκων», ποὺ ἀποτελοῦν τοὺς ἰθαγενεῖς τοῦ νησιοῦ, εἶναι βυθισμένοι στὸ σκοτάδι τῆς βαθιᾶς ἄγνοιας καὶ εἰδωλολατρίας. **Ἄ**ν σὲ αὐτὰ προσθέσει κανεῖς τὴν μεγάλη τεμπελιὰ ποὺ μαστίζει τοὺς κατοίκους, θά ἔχει πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ Κανάκου.

Θὰ χρειαζόταν ἡ σωματικὴ κράση ἑνὸς ἀθλητῆ, ὁ ἥρωϊσμὸς ἑνὸς μάρτυρα, ἡ καρδιὰ ἑνὸς ἀγίου, ἡ πίστη ἑνὸς ἀποστόλου, γιὰ νὰ διασχίσει κανεῖς τὶς πρωτόγονες ζούγκλες καὶ τὶς ἀπόκρημνες πλαγιές, νὰ διαλύσει τὶς πλάνες καὶ τὰ σκοτάδια, νὰ ἀντισταθεῖ στοὺς πειρασμοὺς μιᾶς μαλθακῆς ζωῆς. **Ἦ**λα αὐτὰ τὰ εἶχε ὁ νεαρὸς ἐργάτης τοῦ καλοῦ ἔργου μὲ τὰ 23 μόλις χρόνια του!

Τὸ πρῶτο βράδυ τὸ πέρασε ὁ νεοφερμένος ἱεραπόστολος στὴν καλύβα τοῦ Ἰάχου, ἑνὸς χριστιανοῦ ἰθαγενοῦς. **Μ**έσα στὴν καλύβα ἑνὸς ψαῤῃ. **Σ**τοὺς τοίχους εἶναι κρεμασμένα δίχτυα, σειρὲς ἀπὸ ἀγκίστρια κοκάλινα, καμάκια, μερικὰ τόξα καὶ ὀλόκληρη ἀρμάθα ἀπὸ βέλη. **Σ**τὴ θέση τοῦ λυχνarioῦ καίει ἓνα κλαρὶ ἀπὸ τὸ ἐλαιῶδες φυτὸ «κουκούι». **Ἡ** γυναῖκα τοῦ Ἰάχου φέρνει φαῖ: μιὰ γαβάθα γεμάτη «πόϊ», τὸ ἐθνικὸ φαγητὸ τῶν Κανάκων. **Ἦ**λοι τρῶνε μὲ τὰ δάχτυλα. **Ἦ** εὐρωπαϊὸς φιλοξενούμενος δὲν θέλει νὰ ἀποτελέσει ἐξαίρεση στὸ πολυνησιακὸ αὐτὸ ἔθιμο.

Εἶναι γεμᾶτος χαρά. **Π**όσες φορὲς ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ σπούδαζε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Louvain ἢ ἀκόμα πρὶν, ὅταν καλλιεργοῦσε τὸ πατρικὸ του κτῆμα στὸ Τρεμελό, δὲν εἶχε ὄνειρευτεῖ τὴν εὐτυχισμένη αὐτὴ ὥρα!

Ἐκπολιτιστικὸ Κέντρο

Ἀγῶνας ἐνάντια στὴν ἀμάθεια, στὴ μαγεία, στὴν ἔκλυση τῶν ἠθῶν, στὴν τεμπελιὰ ποὺ μαστίζουν σὰν ἐνδημικὲς ἀρρώστιες τὸν ντόπιο πληθυσμὸ! **Αὐ**τὲς ἦταν οἱ πρῶτες σκέψεις τοῦ χριστιανοῦ σκαπανέως. **Ἀ**λλὰ γιὰ νὰ κάνει ὅλη αὐτὴ τὴν ἐκπολιτιστικὴ καὶ ἀναμορφωτικὴ ἐργασία, χρειάζεται ἓνα κέντρο. **Ἐ**πιστρατεύει

ὄλους τοὺς χριστιανοὺς Κανάκους τοῦ Κανοπαπού, τοὺς χωρίζει σὲ συνεργεῖα καὶ τοὺς βάζει στὴν δουλειά. Ἔνα συνεργεῖο θὰ κόβει στὸ δάσος τὰ τεράστια κωνοφόρα, ἄλλο θὰ τὰ μεταφέρει στὸ χωριό. Ὁ Δαμιανὸς ἐπὶ κεφαλῆς διδάσκει τοὺς ἄμαθους στὴν δουλειὰ ἰθαγενεῖς καὶ συγ-

χρόνως ἐργάζεται αὐτὸς πρῶτος. Μὲ τὰ γερά μπράτσα του κόβει τοὺς κορμούς σὲ σανίδες, πλανίζει, καρφώνει, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ Κανάκος παραλύει ἀπὸ τὴν κούραση κάτω ἀπὸ τὸν καυτερὸ ἥλιο. Μὲ τὰ ὑλικά καὶ τὰ ἐργαλεῖα ποὺ ἔγραψε νὰ τοῦ στείλουν ἀπὸ τὴν Χονολουλού, ἡ δουλειὰ προχωρεῖ θαυμάσια. Ἡ χαρὰ του δὲν περιγράφεται, ὅταν βλέπει τοὺς Κανάκους του ποὺ δὲν ἤξεραν ἄλλη δουλειά, ἀπὸ τὸ τραγούδι καὶ τὸ πιστὸ νὰ χειρίζονται τόσο ἐπιδέξια ἄλλος τὸ σκεπάρνι καὶ τὸ σφυρί, ἄλλος τὸ μυστρί, ἄλλος τὸ ἀλφάδι καὶ τὴν πλάνη.

Κάθε βράδυ γυρίζει στὴν καλύβα του κατάκοπος, μὰ ὀλόχαρος. Τὸν περιτριγυρίζουν ἓνα πλῆθος Κανάκοι, ποὺ ἔρχονται νὰ ἀκούσουν τὴν διδασκαλία καὶ νὰ κάνουν μαζί τὴν βραδυνὴ προσευχὴ ἔξω ἀπὸ τὴν ψαθωτὴ καλύβα του ἐνῶ τὸ κύμα τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ σκάζει στὴν ἀκρογιαλιά.

Σὲ ἓνα ἐξάμηνο ἡ ἐκκλησία εἶναι ἔτοιμη. Αὐτὴ θὰ εἶναι τὸ πρῶτο ἐκπολιτιστικὸ κέντρο. Ἐκεῖ θὰ διδαχθοῦν οἱ Κανάκοι τὴν ἀλήθεια καὶ θὰ ἐκπαιδευθοῦν στὴν ἀγάπη. Ἐκεῖ θὰ μάθουν τὴν ἠθικὴ καὶ τὸ καθῆκον. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἀντλήσουν παρηγοριὰ στὶς δύσκολες στιγμές. Ἐκεῖ θὰ χαροῦν στὶς εὐφρόσυνες ἡμέρες τῆς ἀπλῆς ζωῆς τους. Ἐκεῖ θὰ γνωρίσουν τὸ Θεό!

Μὰ ὁ ἱεραπόστολος δὲν εἶναι μόνο δάσκαλος καὶ ὁδηγὸς ψυχῶν. Εἶναι ἀκόμα καὶ ὁ καλὸς Σαμαρεῖτης. Κάθε μέρα, μόλις τελειώνουν οἱ ἐργασίες του, τὸν βλέπουμε νὰ ἐπισκέπτεται τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ Κανοπαπού. Τοὺς δίνει μαθήματα ὑγιεινῆς καὶ ἰατρικῆς προφύλαξης. Δὲν ἀργεῖ νὰ γίνεῖ ὁ γιατρὸς τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν λίγη ἰατρικὴ ποὺ γνώριζε. Ἡ ψαθωτὴ καλύβα του γίνεται ἰατρικὸς σταθμὸς καὶ φαρμακεῖο. Καὶ δὲν περιμένει νὰ ἔρθουν ἐκεῖ οἱ ἄρρωστοι. Τρέχει ὁ ἴδιος νὰ τοὺς βρεῖ. Πόσες φορὲς ξεκινᾷ μοναχὸς μέσα στὶς ζούγκλες γιὰ νὰ ἀνακαλύψει κανένα λεπρὸ

–ἀπόκληρο τῆς κοινωνίας– καὶ νὰ τοῦ χύσει λίγο βάλσαμο στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα.

Τρομακτικὸ συναπάντημα

Μία μέρα ἐνῶ λειτουργοῦσε βλέπει κάτι νὰ σαλεύει ἀνάμεσα στὶς ψηλὲς φτέρες ποὺ κυκλώνανε τὴν ἐκκλησία. **Τί** νὰ εἶναι; **Ξαφνικὰ** προβάλλει ἓνα ἀνθρώπινο κεφάλι μὲ τὸ χρῶμα τοῦ μπρούντζου τρομακτικὸ στὴν ὄψη, καὶ ἀμέσως ξαναγυρίζει στὶς πυκνὲς φτέρες. **Ὁ** λειτουργὸς στὸ ἀπροσδόκητο ἀντίκρισμα τρόμαξε. **Ἀ**ηδιαστικότερη μορφή δὲν εἶχε δεῖ ποτέ του ἀπὸ τὴν ἀπαίσια αὐτὴ μορφή τοῦ λεπροῦ, ποὺ εἶχε πλησιάσει φοβισμένος καὶ σούρνοντας τὸ σῶμα του γιὰ νὰ ἀκούσει τὴν λειτουργία. **Τὰ** χεῖλη του φουσκωμένα ἀπὸ βρωμερὲς ἐκκρίσεις. **Ἡ** μύτη του ἔμοιαζε σὰν σάρκινη φουσκάλα. **Στὴ** θέση τοῦ δεξιοῦ ματιοῦ ἀπλωνόταν μιὰ ἀνοιχτὴ πληγὴ. **Ἡ** ὄψη ἔδινε μιὰ ἐξαιρετικὰ ἄγρια ἐντύπωση.

Ἔνας λεπρός!

Ὁ Δαμιανὸς ἤξερε πόσο ἦταν ἐξαπλωμένη ἡ τρομερὴ αὐτὴ ἀρρώστια, ποὺ σαπίζει ὀλόκληρο τὸ σῶμα καὶ ὀδηγεῖ μὲ τὸν φρικτότερο τρόπο τόσους ἰθαγενεῖς στὸν τάφο. **Στὰ** νησιὰ τῆς Χαβάη ὁποῖος ἀκούσει τὴν λέξη «Μάι-Πακὲ» ποὺ σημαίνει λέπρα, ἀνατριχιάζει.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἀποφάσισε νὰ πλησιάσει μετὰ τὴν λειτουργία τὸ δυστυχισμένο πλάσμα. **Μὰ** ὁ λεπρὸς εἶχε φύγει. **Ἡ** κατοικία του ἦταν στὶς ἐρημιές. **Ἀ**λίμονό του ἂν τολμοῦσε νὰ πλησιάσει τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ ἱεραπόστολος ἔψαξε ὅλη τὴν ζούγκλα ποὺ περιβάλλει τὸ Κανοπαπού. **Πουθενὰ** ὁ λεπρός! **Ὅ**υτε ἴχνος δικό του! **Στὸ** γυρισμὸ ἀπὸ τὸ ἀγωνιῶδες αὐτὸ ψάξιμο, τοῦ λέει ἓνας ἰθαγενὴς μὲ ἓναν ἀφελὴ ἐγωισμό.

- **Ἔ**ναι! Μακούα, εἴμαστε εὐτυχεῖς ποὺ δὲν βρῆκες τὸν Μοάι τὸν λεπρό!

- **Δ**ὲν ἔχετε ἀγάπη, φίλοι μου, ἀπάντησε ὁ ἱεραπόστολος. **Ὅ**ποια καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀρρώστια του, ἂς εἶναι καὶ ἡ λέπρα ἀκόμη, πρέπει νὰ βοηθήσουμε τὸν ἀδελφό μας, νὰ τοῦ δώσουμε κουράγιο, νὰ τοῦ δέσουμε τὶς πληγὲς του.

Καὶ οἱ ἀφελεῖς Κανάκοι συνέχισαν μόνοι τους:

- **Φ**αίνεται ὅτι ὁ Μακούα δὲν ξέρει, τὶ μεγάλο κακὸ εἶναι τὸ «Μάι-Πακὲ».

Μὰ ὁ καλὸς Σαμαρεΐτης δὲν βασιτιόταν. **Κ**αὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ, ἐπὶ τέλους τὸν βρῆκε. **Δ**ιασχίζοντας ἓνα μονοπάτι ἀνάμεσα στὴν πλούσια βλάστηση, ἔφθασε στὴν ἄθλια καλύβα τοῦ Μοάι.

Μαργαριτάρι νὰ ἔβρισκε, δὲν θὰ ἦταν τόση ἢ χαρὰ του.

Πλησίασε τὸ παραμορφωμένο αὐτὸ ὄν, ἔσκυψε στὶς πληγές του, τὶς ἔδεσε μὲ ἐπιδέσμους, τοῦ καθάρισε τὰ καρκινώματα ποὺ ἦταν γεμᾶτα πύον καὶ σκουλήκια. **Π**αρ' ὅλη τὴν ἀπέχθεια ποὺ ἦταν φυσικὸ νὰ αισθάνεται γιὰ τὴν βρωμερὴ ἀρρώστια, τοῦ χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε γλυκὰ λόγια. **Μ**ία ἀκτίνα γλυκοχάραξε στὴν ψυχὴ τοῦ ἄταφου νεκροῦ.

Καὶ ὁ ἐπίλογος αὐτῆς τῆς συγκινητικῆς ἱστορίας: **Ὅ**ταν πέθανε ὁ λεπρός, ὁ Δαμιανὸς μόνος του ἔφτιαξε τὸ φέρετρό του καὶ ἄνοιξε τὸν τάφο του, γιὰτὶ κανένας Κανάκος δὲν ἀναλάμβανε τέτοια ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση.

Μὲ τὴν πυρόγα ἢ μὲ τὸ ἄλογο

Ἡ **πιὸ** εὐχάριστη ἀπασχόληση τοῦ νεαροῦ σκαπανέα ἦταν οἱ ἱεραποστολικὲς περιοδεΐες. **Σ**ὲ ἓνα πλῆθος χωριὰ ἀνάμεσα σὲ βουνὰ καὶ λαγκάδια, σὲ ζουγκλες καὶ σαβάνες, χωριὰ βουτηγμένα στὸ σκοτάδι, ἔπρεπε νὰ μεταδώσει τὸ Φῶς, ἀψηφώντας κάθε κίνδυνο. **Ἐ**πρεπε νὰ σπάσει τὸ ἄλυσόδεμα τῆς εἰδωλολατρίας, νὰ διδάξει τὰ παιδιά, νὰ κατηγήσει τοὺς μεγάλους, νὰ προλάβει κοινωνικὰ καὶ οἰκογενειακὰ σκάνδαλα.

Τὸ Κανοπαποῦ ἦταν ἡ πρωτεύουσα μιᾶς ὀλόκληρης ἐπαρχίας, τῆς Πούνα. **Γ**ιὰ νὰ φθάσει στὰ ὄρεινὰ μέρη μὲ τὸ ἄλογο ἔπρεπε νὰ διασχίσει ἀτελείωτες βουνοσειρές, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠφαιστειογενεῖς καὶ δύσβατες. **Γ**ιὰ τὰ παράλια θὰ ἔπαιρνε τὴν πυρόγα. **Μ**ὰ καὶ τὰ θαλάσσια ταξίδια δὲν εἶναι ἀκίνδυνα σὲ ἐκεῖνα τὰ μέρη. **Ἡ** θάλασσα εἶναι γεμάτη ὑφάλους κοραλλιογενεῖς καὶ ἄφθονους καρχαρίες, ποὺ μὲ ἓνα τίναγμά τους μποροῦν νὰ ἀναποδογυρίσουν τὴν πυρόγα. **Ἐ**τσι τὰ ναύαγια δὲν ἦταν σπάνια. **Σ**ὲ ἓνα μάλιστα ἀπὸ αὐτὰ ἡ πυρόγα μὲ τὸ ἀναποδογύρισμά της πέταξε τὸν ἱεραπόστολο καὶ τοὺς κωπηλάτες μέσα σὲ ἓνα κοπάδι

ἀπο καρχαρίες. **Μ**ὰ ὁ Θεὸς φύλαξε τὸν τολμηρὸ ἐργάτη του.

Μιὰ ἄλλη βραδιὰ σὲ ἓνα ταξίδι στὴν ὄρεινὴ Κοάλα ἔχει νὰ παλέψει μὲ τρεῖς πληγὲς ποὺ τοῦ στέλνει ἡ ἄγρια φύση. **Μ**ετὰ ἀπὸ μιὰ ραγδαία, ἐπίμονη καὶ καταρρακτώδη βροχὴ σὲ μία γυμνὴ ἀπὸ δέντρα βραχῶδη ἔκταση, βρίσκεται μπροστὰ σὲ ἓνα κοπάδι ἀπὸ ἄγρια βόδια ποὺ ἀφρίζοντας καὶ βγάζοντας καπνοὺς ἀπὸ τὰ ρουθούνια ἔρχονται καταπάνω του νὰ τὸν καταξεσχίσουν μὲ τὰ κέρατά τους. **Ἄ**φοῦ γλιτώνει, ὡς ἐκ θαύματος, ἔρχεται νὰ περάσει τὴν νύχτα στὴν πρώτη καλύβα ποὺ συναντᾷ. **Σ**ύμπτωση: εἶναι ἡ καλύβα ἐνὸς λεπροῦ. **Μ**ετὰ ἀπὸ τὰ δεινοπαθήματα τῆς νύχτας, πῶς νὰ κοιμηθεῖ ἔτσι μουσκεμένος καὶ πλάι στὸ χνῶτο τοῦ λεπροῦ; **Κ**αὶ μὲ ὅλα αὐτά, τὴν ἄλλη μέρα εἶναι φρέσκος-φρέσκος γιὰ νὰ συνεχίσει τὴν ἐργασία του. **Μ**ὲ τὴ φρεσκάδα ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ πίστη...

Νέα ἀποστολὴ

Στὸ πέρασμα τοῦ πρώτου χρόνου ὁ Δαμιανὸς καλεῖται ἀπὸ τὴν προϊσταμένη του ἀρχὴ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἀγαπημένη του ἐπαρχία Πούνα καὶ τοὺς συμπαθητικοὺς Κανάκους του, γιὰ νὰ ἐγκατασταθεῖ σὲ μία μεγαλύτερη ἐπαρχία, τὴν Κοάλα. **Ἀ**φήνει τὰ παιδιά του μὲ ἓναν ἀναστεναγμὸ: «καημένοι μου Κανάκοι!». **Σ**ὅλη τὴν ἐπαρχία ἔχει ἀφήσει τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του: τέσσερα πνευματικὰ καὶ ἀναμορφωτικὰ κέντρα, ποὺ μεταδίδουν τὸν χριστιανισμὸ καὶ τὸν πολιτισμὸ στὰ πλήθη τῶν ἰθαγενῶν.

Ἡ νέα του ἐπαρχία περιλαμβάνει τὰ τρία τέταρτα τοῦ νησιοῦ, ἔχει τὰ ψηλότερα βουνὰ τῆς Χαβάη, ὅπως τὴν Μαούνα Κέα μὲ τὴν χιονοσκεπαστὴ κορφή στὰ 4.200 μέτρα!

Καὶ ἐδῶ ὅπως καὶ στὴν Πούνα ὀργιάζει ἡ ἔκλυση τῶν ἠθῶν, ἡ μαγεία, ἡ μέθη. **Μ**ὲ τίς κοινωνικὲς αὐτὲς ἀρρώστιες ἔχει συμμαχήσει στὸ ἔργο τῆς ἀποσύνθεσης ἢ τρομερῆ σωματικῆ πληγῆ, ἡ λέπρα, μὲ τὴν καταπληκτικὴ τῆς διάδοση. **Ὁ** ἀκαταπόνητος ἐργάτης ἀγωνίζεται πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις μὲ τὸ κήρυγμα, μὲ τὴ συμβουλή, μὲ τὸ παράδειγμα, μὲ τὴν ἐπίπληξη. **Ἡ** δράση του εἶναι τόσο πολὺπλευρη! **Ἡ** καλύβα του δὲν εἶναι μόνο πνευματικὸ καὶ ὑγειονομικὸ κέντρο. **Εἶ**ναι ἀκόμη σταθμὸς γεωργικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς. **Σ**τὸ περιβολάκι του καλλιεργεῖ ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ λαχανικὰ μὲ συστηματικὴ καλλιέργεια. **Ἡ** ἐπιτυχία τοῦ κήπου τὸν σπρώχνει στὴν κτηνοτροφία. **Κ**άνει ἓνα κοπάδι ἀπὸ πρόβατα καὶ

από τὸ κέρδος τοῦ μαλλιῶ χτίζει ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα. **Τὸ** ἴδιο ἔκανε καὶ ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τοῦ περιβολιοῦ.

Αὐτὸς ὁ συνδυασμὸς τῆς πολυπλευρῆς δράσης ἀποτελοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ κυριότερα

προσόντα τοῦ μεγάλου ἐκπολιτιστοῦ. **Ἔτσι** μετὰ ἀπὸ 7 χρόνια ἀκοίμητης δουλειᾶς στὴν Κοάλα ἄφηνε πίσω του ἓναν ἐξαιρετικὰ εὐγλωττο ἀπολογισμὸ. **Ἐκεῖ** ποὺ δὲν εἶχε βρεῖ παρὰ ἓνα ἄθλιο σχολεῖο, ἄφηνε τώρα 5 σχολεῖα μὲ πλῆθος μαθητῶν καὶ ἐκκλησίες μὲ ὅλα τὰ ἀγαθοεργὰ παραρτήματά τους! **Ὅλα** αὐτὰ φτιαγμένα ἀπὸ ἓνα μόνο ἄνθρωπο! **«Αὐτὰ** ὅλα δὲν ἔγιναν μὲ τίποτε ἄλλο παρὰ μὲ ἄφθονο ἰδρώτα» θὰ πεῖ ἀργότερα.

Μὰ ἡ δράση τοῦ ἱεραποστόλου γινόταν ἀκόμη ἐντονότερη στὶς δύσκολες στιγμές. **Ἔτσι** τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1868 μιὰ πρωτοφανῆς θεομηνία ξέσπασε στὸ νησὶ τῆς Χαβάη. **Συνδυασμένη** ἐπίθεση ὄλων τῶν στοιχείων τῆς φύσης: σεισμὸς ἄγριος, ἔκρηξη ἠφαιστειῶν, κεραυνοί, πλημμύρα ἀπὸ τὴν θάλασσα ἔκαναν τὴν περιοχὴ ἀγνώριστη. **Οἱ** καταστροφές ποὺ ἔγιναν ἔμειναν ἀλησμόνητες στοὺς Χαβανέζους. **Μὰ** καὶ ἡ φροντίδα τοῦ ἱεραποστόλου ἀκόμα πὶο πολὺ. **Τὴν** ἄλλη μέρα κιόλας ἄρχισε τὴν δράση του. **Ἀφοῦ** ἔθαψε τοὺς νεκροὺς καὶ περιποιήθηκε τοὺς τραυματίες, ἀνέλαβε, μὲ τὸ σφυρὶ καὶ τὸ πριόνι στὸ χέρι, τὴν ἀνοικοδόμηση τῆς ἐπαρχίας του.

Γιὰ μεγαλύτερες θυσίες

Ἔνα βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸ ὁ Δαμιανός, ἓνας συνάδελφός του γειτονικῆς ἐπαρχίας καὶ ἓνας ἰθαγενῆς δάσκαλος διάβαζαν τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Χαβάη» καὶ συζητοῦσαν πάνω στὰ γεγονότα.

- **Τὶ** τρομερὴ κόλαση αὐτὸ τὸ λεπροκομεῖο τῆς Μολοκái! **Διαβάξω** ὅτι ἀπὸ τοὺς 797 ἀρρώστους του πέθαναν οἱ 311.

- **Ναί**, ἀπάντησε ὁ Δαμιανός, εἶναι ἡ πὶο φρικτὴ ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες κοινωνίες.

Ἔσκυψαν πάνω στὴν «Ἐφημερίδα τῆς Χαβάη» καὶ διάβασαν:

«**Ἄ**ν ἓνας ἄξιος χριστιανὸς ἱερέας, ἓνας ἱεροκήρυκας, μία ἀδελφὴ τοῦ ἔλεους, εἶχε τὸν ἱερὸ ἐνθουσιασμὸ νὰ πάει στὸ Μολοκάι καὶ νὰ θυσιάσει τὴν ζωὴ του γιὰ νὰ ἀνακουφίσει αὐτοὺς τοὺς δυστυχημένους ἀνθρώπους, θὰ ἦταν πράγματι μιὰ βασιλικὴ καρδιά, ἄξια νὰ λάμπει γιὰ πάντα σὲ ἓναν θρόνο ὑψωμένο ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀγάπη».

- **Αὐ**τὰ τὰ λόγια, πρόσθεσε ὁ Δαμιανός, ἂν καὶ τελειώνουν μὲ μιὰ εἰκόνα ποὺ δὲν μοῦ ἀρέσει καθόλου, μοῦ ἔκαναν ὅμως βαθιὰ ἐντύπωση. **Ζ**ητοῦν ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ πάει ἓνας παπὰς νὰ θυσιάσει τὴν ζωὴ του στὴν ὑπηρεσία τῶν λεπρῶν.

- **Ν**αί, ἔκανε ὁ συνάδελφος, ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ ὠραῖα, ἀλλὰ πάντως εἶναι ἓνα ἄρθρο ἐφημερίδας.

- **Εἶ**ναι ἴσως καὶ μιὰ κλῆσις, πρόσθεσε ὁ Δαμιανός, καὶ τὸ ὕφος του ἔγινε πολὺ σοβαρό.

Λίγο καιρὸ ἀργότερα ὁ Δαμιανὸς ἔφθανε στὴν βόρεια ἀκτὴ τῆς Μολοκάι μὲ ἓνα ἀτμόπλοιο ποὺ ἔφερνε τρόφιμα ἐκ μέρους τῆς κυβέρνησης γιὰ τοὺς 800 λεπροὺς τοῦ ἀσύλου. **Ἀ**ποβιβάστηκε, καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὁδηγὸ πῆραν τὸ δρόμο γιὰ τὴν πόλη τῶν λεπρῶν ποὺ βρίσκεται στὴν ἀνατολικὴ χερσόνησο τοῦ νησιοῦ καὶ χωρίζεται μὲ πανύψηλους γρανιτώδεις βράχους ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο νησί. **Ἦ**ταν ἓνας συνοικισμὸς ἀπὸ ψάθινες φωλιές σκεπασμένες μὲ ξερὰ φύλλα καὶ κλαδιὰ κοκκοφοίνικα. **Ἐ**να πλῆθος παραμορφωμένα ὄντα ἄρχισαν νὰ προβάλλουν σὰν μυρμήγκια ἀπὸ τὶς φωλιές τους. **Ἄ**νδρες καὶ γυναῖκες, κουρελιάρηδες, σακάτηδες, ἀκρωτηριασμένοι περικύκλωσαν τὸν «Μακούα», ἀλλὰ δίσταζαν νὰ τοῦ δώσουν τὸ χέρι. **Μ**έσα στὴν ἀποπνικτικὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα ὁ Δαμιανὸς ἄρχισε νὰ σκορπίζει «Ἄλόα» (καλημέρα), χαμόγελα καὶ χειραψίες. **Μ**ετὰ τὸ πρῶτο γεῦμα ἐπακολουθεῖ συζήτηση μὲ τοὺς πρώτους τοῦ ἐγγώριους συνεργάτες. **Ὁ** νέος ὁδηγὸς τῶν ἐγκαταλελειμμένων αὐτῶν ἀνθρώπων ζητεῖ πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση. **Ὁ** γέρο-Αχουιμάνου τοῦ δίνει ὅσο μπορεῖ περισσότερες, ἀναστενάζοντας πότε-πότε:

- **Ἐ**κτὸς ἀπὸ μιὰ ἑκατοστὴ χριστιανούς, οἱ λεπροὶ εἶναι ψυχικὰ ναύαγια, ἀπελπισμένοι, τρελοί. **Ἡ** ἔκλυση καὶ ἡ ἀνηθικότητα βασιλεύουν σὲ ὅλες τὶς καλύβες. **Σ**χεδὸν ὅλοι περνοῦν τὸν καιρὸ τους παίζοντας χαρτιὰ ἢ μεθώντας μὲ τὸ ποτὸ «κι». **Π**ολὺ λίγοι ἔχουν ὄρεξη νὰ ἐργαστοῦν, ἂν καὶ ἡ κυβέρνηση μᾶς ἔδωσε κτήματα

καὶ ἐργαλεῖα γιὰ τὴν καλλιέργεια. **Ἡ** ἀπελπισία παρασύρει τοὺς περισσότερους. **Ἡ** κλεψιά καὶ ὁ φόνος εἶναι συχνότατα. **Ἦ**ταν πιά καιρὸς νὰ ἔρθεις, γιὰτὶ οἱ λίγες ἴσιες ψυχές ποὺ ἀπόμειναν στὸ Μολοκάι, δὲν θὰ μπορούσαν πιά νὰ φέρουν ἀντίσταση στὸ κακό!

Καὶ τελειώνοντας ὁ γέρος τὴν μαύρη αὐτὴ εἰκόνα εἶπε στοχαστικός:

- «**Ἄ**ολε Καναβάι μα κεία βάχι» (Σὲ αὐτὸ τὸν τόπο δὲν ὑπάρχει κανένας νόμος).

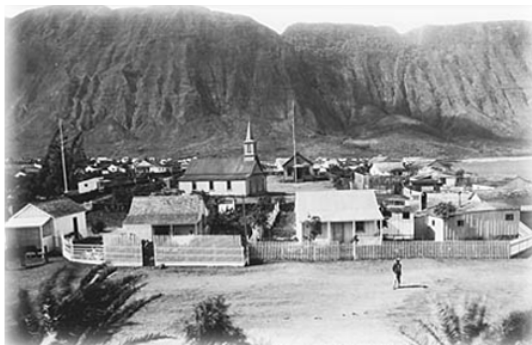
Ἦ Δαμιανὸς ἄκουγε τὰ λόγια αὐτὰ ἀκόμη πιδὲ στοχαστικὸς ἀπὸ τὸ γερο-λεπρό, καὶ σκεφτόταν ὅτι δὲν θὰ ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἂν ἔβαζε σὲ μία ταμπέλα μπροστὰ ἀπὸ τὸ λεπροκομεῖο τὰ λόγια τοῦ Δάντη: «**Ἀ**φῆστε κάθε ἐλπίδα, ὅσοι μπαίνετε ἐδῶ μέσα!»).

Εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης

Καὶ ὁμως! **Ἡ** κόλαση αὐτὴ ἔπρεπε νὰ πάψει νὰ εἶναι κόλαση.

Ἡ δουλειὰ ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἐδάφους. **Τὴν** πρώτη μέρα ἐπισκέφτηκε ἐκεῖνο ποὺ ἔλεγαν... «**ἰ**ατρικὸ σταθμό», ἓνα ξεχωριστὸ σπίτι στὴν ἄκρη τοῦ συνοικισμοῦ ὅπου ἔμεναν οἱ βαρύτερα ἀσθενεῖς. **Ἐ**ξήντα λεπροὶ ὑφίσταντο ἓναν ἀργὸ θάνατο. **Τὰ** πρόσωπά τους δὲν εἶχαν πλέον κανένα ἀνθρώπινο χαρακτηριστικό. **Τὰ** κορμιά τους δὲν ἦταν παρὰ πληγές ποὺ πυορροοῦσαν χωρὶς κανένας ἐπίδεσμος νὰ ἀνακόπτει τὴν ἀποσύνθεσή τους. **Οὔ**τε νοσοκόμος, οὔτε φάρμακα ὑπῆρχαν, γιὰ νὰ ἀνακουφίσουν τὸν ἀβάσταχτο πόνο τους. **Πο**τὲ γιαιτρὸς δὲν εἶχε πατήσει ἐκεῖ.

Συγκινημένος βαθύτατα ἀπὸ τὴν πρωτοφανῆ αὐτὴ δυστυχία ὁ Δαμιανὸς ἄρχισε νὰ ἐπισκέπτεται τὰ κρεβάτια. **Ἐ**πλυνε τὶς πληγές,

τὶς ἔδενε, ἐξέταζε τοὺς ἀσθενεῖς σὰν γιαιτρὸς. **Κά**τι τὸν τραβοῦσε πρὸς αὐτὰ τὰ δυστυχισμένα ὄντα. **Ἐ**πειτα ἡ φωνὴ τοῦ ἀντηχοῦσε μέσα στὶς μεγάλες αἰθουσες. **Ζη**τοῦσε ἐπιδέσμους καὶ φάρμακα. **Μα** δὲν ὑπῆρχε τίποτα. **Καὶ** τότε ἡ φωνὴ τοῦ δυνάμωνε

ἀκόμη περισσότερο. **Μ**προστὰ σὲ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔπαιρνε τὴν ὑπεράσπισή τους, οἱ δύστυχοι λεπροὶ ζωντάνευαν. **Τ**ὰ μάτια τους καρφώνονταν στὸν στοργικὸ Μακούα ποὺ ἀκτινοβολοῦσε ἀγάπη.

Γυρίζοντας στὴν καλύβα του κάθε μέρα ὁ Δαμιανὸς περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸν συνοικισμὸ τῶν λεπρῶν. **Ἐ**να πλῆθος ἔβγαινε νὰ τὸν χαιρετίσει, νὰ τὸν θαυμάσει, νὰ τὸν ἀπολαύσει. **Κ**αὶ τὰ μικρά, τὰ δυστυχησμένα ὄρφανὰ βλέπανε στὸ πρόσωπό του τὸν στοργικὸ πατέρα. **Τ**ὸν ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ πίσω χαρούμενα. **Ἐ**κεῖνος τοὺς χαμογελοῦσε καὶ τοὺς σκόρπιζε τὴν χαρά.

Συχνὰ ἔμπαινε στὶς καλύβες γιὰ νὰ ἐπισκεφτεῖ κάποιον βαριὰ ἄρρωστο. **Σ**τοὺς χριστιανοὺς ἔδινε τὴν βοήθεια τῆς θρησκείας. **Σ**τοὺς ἄλλους ἐμφανίζοταν σὰν ἄνθρωπος ποὺ θέλει νὰ κάνει τὸ καλὸ. **Π**αντοῦ ἦταν εὐπρόσδεκτος. **Γ**ινόταν φίλος τοῦ κάθε σπιτιοῦ ἀκόμη καὶ ὅταν χρειαζόταν νὰ τοὺς δώσει ἓνα σκαμπίλι γιὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσει νὰ καθαρίσουν λιγάκι τὸ νοικοκυριό τους. **Π**ολλὲς φορές περιμάζευε κάποιον λεπρὸ ποὺ εἶχαν πετάξει οἱ δικοὶ του ἀηδιασμένοι πιά. **Ἄ**ν ἦταν τυφλὸς τὸν πῆγαινε ὁ ἴδιος στὸ νοσοκομεῖο. **Ἄ**ν ἦταν ἀνάπηρος – ὦ! τότε γινόταν κάτι θαυμαστό – τὸν σήκωνε μὲ τὰ στιβαρά του μπράτσα, τὸν ἔβαζε στὴν πλάτη καὶ τὸν κουβαλοῦσε μόνος του στὸ ἄσυλο! **Κ**άθε μέρα οἱ λεπροὶ εἶχαν νὰ διηγοῦνται τέτοια περιστατικά.

Ἐπειτα γύριζε στὴν καλύβα του, ἔπαιρνε τὸ λιτό του γεῦμα – ρύζι, τσάϊ, γαλέτες – καὶ δεχόταν σὲ ἀκρόαση τὸ ποίμνιό του. **Ἄ**λλοι ἠθελαν νὰ ζητήσουν τὴν συμβουλή του, ἄλλοι κάποια χάρη. **Ἄ**λλοτε πάλι ἔκανε τὸν δικαστή. **Ἐ**πρεπε νὰ λύσει μιὰ διαφορά, νὰ συμφιλιώσει δύο τσακωμένους, νὰ προλάβει ἓνα σκάνδαλο.

Δὲν ξεχνοῦσε ὅμως καὶ τὴν ἀγαπητὴ του ξυλουργικὴ. **Αὐ**τὴ ἦταν ἡ διασκέδασή του. **Κ**άθε μεσημέρι τὸ συνεργεῖο τὸν περίμενε: ὁ Ἄχουιμάνου, ὁ Γιολάνι καὶ Σία. **Ἐ**βγαζε τότε τὸ ράσο του καὶ ἄρπαζε τὸ πριόνι ἢ τὴν πλάνη. **Οἱ** ἐργάτες ἦταν ἐνθουσιασμένοι μὲ τὸ εὐθυμο ἀφεντικό τους, μὲ τὰ ἀστεῖα του, μὲ τὰ καλὰ του λόγια, μὲ τὰ τραγούδια του.

Τὸ βραδάκι τοὺς μάζευε ὅλους στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ τοὺς πεῖ λόγια παρηγορητικὰ καὶ ἐνθαρρυντικὰ: «ἡ πατρίδα μας εἶναι ὁ οὐρανὸς καὶ ἐκεῖ θὰ πᾶμε καὶ ἐμεῖς οἱ λεπροὶ» – ὦ! αὐτὴ ἡ φράση πόσα δάκρυα προκαλοῦσε στὸ ἀκροατήριο! Μόνο ποὺ δὲν ἦσαν δάκρυα πόνου!

Κοινωνική ἀναδημιουργία

Ἐκεῖνο ποὺ χρειαζόταν πρὸ πάντων ἦταν νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ ὑγιῆς κοινωνικὴ ζωὴ μέσα σὲ αὐτὸν τὸν συνοικισμό τῶν λεπρῶν. **Ἐ**πρεπε τέλος πάντων αὐτὰ τὰ πλάσματα νὰ παύσουν νὰ ζοῦν σὰν ζῶα καὶ νὰ μάθουν νὰ ζοῦν σὰν ἄνθρωποι.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ πρώτη δουλειὰ ἦταν νὰ γίνουν σπίτια καὶ δρόμοι. **Ὁ** Δαμιανός, καθὼς εἶδαμε, εἶχε ἀρκετὴ ἀρχιτεκτονικὴ πείρα. **Ἀ**νέλαβε λοιπὸν νὰ ἐκπονήσει ἓνα πολεοδομικὸ σχέδιο. **Σ**τὰ πλάγια κάθε δρόμου θὰ παρατάσσονταν τὰ ἀγροτικὰ σπιτάκια, τὸ καθένα μὲ τὸ περιβολάκι του ἀπαραιτήτως. **Τ**ὸ ἔργο ἦταν βέβαια γιγάντιο. **Χ**ρειαζόνταν ξύλα καὶ ἐργαλεῖα. **Μ**ὰ ὁ ἀκούραστος ἐργάτης ἤξερε τὸ δρόμο. **Ἐ**γραψε στὴν Χονολουλού καὶ μὲ τὶς συνδρομὲς ποὺ τοῦ ἔστειλαν ἀπὸ διάφορους ἐράνους κατόρθωσε νὰ τὸ πραγματοποιήσει καὶ αὐτό.

Ἐπειτα ἄρχισε ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς. **Σ**τρατολογήθηκαν οἱ ἱκανότεροι καὶ ἄρχισαν νὰ καλλιεργοῦν πατάτες, ζαχαροκάλαμο, καφέ.

Ἐνα ἄλλο καλὸ ποὺ οἱ λεπροὶ τὸ χρωστοῦσαν στὸ «Μακούα Καμιάνο», ἦταν ὅτι φοροῦσαν τώρα καθαρὰ ροῦχα. **Ἐ**μαθαν νὰ πλένονται στὸ ρυάκι καὶ νὰ πλένουν καὶ τὰ ροῦχα τους. **Τ**ὸ Καλαβάο δὲν ἦταν πιά ἓνα μπουλούκι ἀπὸ βρώμικους καὶ κουρελιῆδες. **Ἀ**ργότερα ἔφτιαξε ὁ Δαμιανός καὶ εἰδικὸ ὑδραγωγεῖο γιὰ τὴν ἀποθήκευση τοῦ νεροῦ.

Έτσι άρχσε νά όργανώνεται σιγά-σιγά ή κοινωνική ζωή. **Ο**ί λεπροί ξανάνιωθαν πώς εἶναι άνθρωποι!

Χρειαζόταν όμως και ή ψυχαγωγία. **Α**ν για κάθε κοινωνία εἶναι άπαραίτητη, πολύ περισσότερο για μιá κοινωνία πού την βαραίνει ό πόνος. **Κ**αι πρώτα-πρώτα όργανώθηκε μιá χορωδία για την εκκλησία. **Ο**ί λεπροί Κανάκοι διοχέτευσαν όλο τους τó μουσικό πάθος στην εκκλησιαστική μουσική. **Τ**ό συγκινητικότερο ήταν όταν έψελναν «τόν ύμνο τών λεπρών», πού εἶχε συνθέσει ένας μουσικός χαβανέζος. **Ε**πειτα όργανώθηκε και μιá μπάντα με όργανα πού ήρθαν από την Χονολουλού. **Ο**ταν κάθε Κυριακή ή παράξενη αὐτή μπάντα έκανε παρέλαση στους δρόμους τού Καλαβάο, όλος ό πληθυσμός ήτανε στο πόδι.

Ιδιαίτερη ήταν ή αγάπη του για τά παιδιά. **Η** ήθική κατάσταση τών όρφανών λεπρών, πού άποχωρισμένα από τις οικογένειές τους ζούσαν έγκαταλελειμμένα ανάμεσα σε κάθε λογής πειρασμό, άπασχολούσε ζωηρά την στοργική καρδιά του. **Μ**ετά από τεράστιες φροντίδες τó 1877 κατόρθωσε νά χτίσει τó πρώτο άσυλο για 30 όρφανά κορίτσια. **Ε**πειτα άκολούθησε δεύτερο άσυλο για 30 άγόρια στην άρχή, πού σε λίγο έγιναν 200. **Α**ργότερα άκολούθησε και τρίτο όρφανοτροφείο για κορίτσια, καλύτερο από τά άλλα. **Ε**δω ύπηρετούσαν Άδελφές τού Έλέους πού τις εἶχε καλέσει ό Δαμιανός. **Τ**ά καημένα τά όρφανά κατάλαβαν έτσι ότι έχει κάποιον νόημα ή ζωή. **Α**πό τόν αγαπημένο τους Μακούα μάθαιναν γράμματα, τραγούδι, χειροτεχνία.

Διεθνής άπήχηση

Η ζωντανή θυσία τού άποστόλου τών λεπρών δέν άργησε νά ξεπεράσει τά περιορισμένα σύνορα τού Μολοκάι. **Α**έν πέρασε πολύς καιρός και ή έκούσια φυλάκιση στο λεπροκομείο έγινε άντικείμενο ειδικού άρθρου στις έφημερίδες τής Χαβάη.

«**Ο** π. Δαμιανός», έλεγε μιá από αὐτές, «πήρε αὐτή την άπόφαση έντελώς άπροετοιμάστα. **Α**έν έχει οὔτε ρουχισμό, οὔτε κατάλυμα, έκτός από εκείνα πού τού παρέχουν οι λεπροί. **Χ**ωρίς νά άπασχολούμεθα με τά φρονήματα τού άνθρώπου αὐτού, τονίζουμε με όλη μας την δύναμη ότι εἶναι ένας Χριστιανός ήρωας».

Μόλις δημοσιεύτηκε τó άρθρο αὐτό, πλήθος δωρεές σε χρήμα και σε είδος άρχισαν νά συρρέουν στην διεύθυνση τού Δαμιανού. **Ο**ί Άδελφές τού Έλέους τής Χαβάη έτοιμάσαν ειδική άποστολή

μὲ φάρμακα, ροῦχα, γλυκά, τρόφιμα.

Σὲ λίγο Εὐρώπη καὶ Ἀμερικὴ μάθαιναν ὅτι ἓνας ἄνθρωπος κλειστήκε ἐθέλοντικὰ στὸ Μολοκάι, γιὰ νὰ βοηθήσει σωματικὰ καὶ ψυχικὰ τοὺς ἄκληρους λεπρούς. **Π**ολλὲς καρδιὲς συγκινήθηκαν τότε καὶ μεγάλα ποσὰ χρημάτων πῆραν τὸ δρόμο πρὸς τὸ Μολοκάι. **Τ**ὸ ὄνομα τοῦ Δαμιανοῦ γινόταν τὸ ὄνομα τῆς ἡμέρας.

Τὸ δελτίο τῶν Ἱεραποστολῶν εἶχε σὲ κάθε φύλλο του εἰδικὴ στήλη γιὰ τὶς δωρεὲς ποὺ στέλνονταν στὸ Μολοκάι. **Τ**ὸ ρεῦμα τῆς γενναιοδωρίας καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἡπείρους ὅλο καὶ μεγάλωνε. **Μ**ετὰ τὰ δημοσιεύματα τοῦ τύπου ἦρθε ἡ σειρά τῶν ἐπισκέψεων.

Ἔοκτὼ χρόνια μετὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ π. Δαμιανοῦ στὴν πόλη τῶν λεπρῶν, τὸν ἐπισκέφτηκε ἡ Βασιλομήτωρ Λιλίνο Καλάι μετὰ τὸν πρωθυπουργὸ τῶν νήσων Χαβάη. **Ἡ** ἔκκληξή της ἦταν μεγάλη γιὰ ὅλα, μὰ πρὸ πάντων γιὰ τὴν ὑποδοχὴ ποὺ τοὺς εἶχε προετοιμάσει ὁ ἐμψυχωτὴς τοῦ λεπροκομείου, μιὰ τελετὴ ποὺ θὰ τὴν ζήλευαν πολλὲς πολιτισμένες πολιτείες: χορωδία, μπάντα, τιμητικὴ φρουρά, ἐξέδρα, ἀψίδες, ταμπέλες μὲ προσφωνήσεις, σημαῖες! **Ἄ**ν ἔλειπε τίποτα!

Ἀίγες μέρες ἀργότερα ὅταν ἡ Βασίλισσα γύρισε στὴν Χονολουλού, ἀπένειμε στὸν ἐργάτη τοῦ λεπροκομείου τὸ παράσημο Καλακάουα, τὸ ἐπίσημο παράσημο τῆς ἐπικράτειάς της.

Σὲ ἄλλη εὐκαιρία ὅταν κάποτε ὁ Δαμιανὸς εἶχε πάει στὴν Χονολουλού, ὁ ἴδιος ὁ Βασιλιάς πῆγε νὰ τὸν ἐπισκεφτεῖ, νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν δράση του καὶ νὰ τοῦ πεῖ ἂν θέλει νὰ τοῦ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν μονάρχη ὅ,τι ἤθελε γιὰ τὸν ἑαυτό του. **Ἐ**κεῖνος ζήτησε μόνο κάτι γιὰ τὰ παιδιὰ του: νὰ ἔρθῃ τὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς στὸ λεπροκομεῖο.

Ἄλλο δεῖγμα τῆς τεράστιας φήμης καὶ ἐπίδρασης ποὺ προκάλεσε ἡ θυσία τοῦ Χριστιανοῦ ἐργάτη ἦταν ὅτι ἄρχισε νὰ βρίσκει ὄχι μόνο θαυμαστὲς ἀλλὰ καὶ μιμητὲς. **Χ**ριστιανοὶ ἀφοσιωμένοι ποὺ ἤθελαν νὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴ τους στὸ βωμὸ τῆς ἀγάπης, ἄφησαν τὴν καλοπέρασή τους καὶ ξεκίνησαν νὰ ἔρθουν νὰ κλειστοῦν στὸ μακρινὸ λεπροκομεῖο τοῦ Εἰρηνικοῦ. **Ἐ**νας Ἀμερικανὸς καὶ ἓνας Ἴρλανδὸς ἦταν οἱ πρῶτοι συναγωνιστὲς ποὺ θαμπωμένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἥρωα τῆς ἀγάπης ἦρθαν νὰ ἀγωνιστοῦν στὸ πλευρό του, γιὰ νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς ἀπόκληρους τοῦ Μολοκάι.

Ζωή σταυρού

Ένα ἀπὸ τὰ κυριότερα προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦσαν μέρα καὶ νύχτα τὸν ἀκοίμητο ἱεραπόστολο, ἦταν ἡ θεραπεία τῆς λέπρας.

Τὸ θέαμα τόσων ἀνθρώπων ποὺ σάπιζαν κάθε μέρα, τὸν συγκινοῦσε κατάκαρδα. **Δ**ὲν ὑπῆρχε λοιπὸν καμία θεραπεία γιὰ αὐτὸ τὸ τρομερὸ «Μάι-Πακέ»; **Ἡ** μόνη του ἱατρικὴ φροντίδα θὰ εἶναι μόνο νὰ ἀπομακρύνει λίγο τὸ θάνατο; **Τ**ίποτε περισσότερο;

Απὸ τὴν σκέψη αὐτὴ ξεκινώντας ὁ π. Δαμιανὸς ἀποφάσισε νὰ κάνει ὅ,τι μπορούσε σχετικὰ μὲ τὴν θεραπεία τῆς λέπρας. **Κ**αὶ πρῶτα-πρῶτα μελέτησε τὴν ἀρρώστια ὅσο μπορούσε καλύτερα. **Ἐ**πειτα προσπάθησε μὲ τὴν καθαριότητα καὶ μὲ ὅ,τι φάρμακο συνιστοῦσαν οἱ γιατροὶ τῆς ἐποχῆς, νὰ ἀνακουφίσει τὸ κακό. **Ἀ**λλοτε πάλι τὸν βλέπουμε νὰ ἐπισκέπτεται τὸ νοσοκομεῖο τῆς Χονολουλού γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ καὶ νὰ γυρίζει πίσω φέρνοντας μαζί του κιβώτια φάρμακα.

Κοντὰ σὲ ὅλα αὐτά, παρακολουθοῦσε διαρκῶς τὴν ἱατρικὴ κίνηση τὴν σχετικὴ μὲ τὴν λέπρα. **Ἀ**κόμη διατηροῦσε καὶ ἀλληλογραφία μὲ ἱεραποστόλους ποὺ ἦταν σὲ μέρη ὅπου ἔκανε θραύση ἡ λέπρα.

Ἐτσι ἔλαβε μιὰ μέρα γράμμα ἀπὸ ἕναν συνάδελφό του ἀπὸ τὶς Ἀντίλλες ποὺ τοῦ γνωστοποιοῦσε τὸ «Χοάγγ-Νάμ», ἕνα νέο φάρμακο ποὺ χρησιμοποιήθηκε ἀποτελεσματικὰ στὸ Τογγίνο.

* * *

Μὰ ἡ ἀρρώστια δὲν ἀστειεύεται. **Ὅ**σο τὴν καταδιώκεις, τόσο αὐτὴ σὲ ἐκδικεῖται. **Δ**ὲν μπορούσε παρὰ νὰ συμβεῖ αὐτὸ καὶ μὲ τὸν π. Δαμιανό, τὸν τρομερὸ διώκτη της. **Ἡ** συνεχῆς ἐπαφὴ του μὲ τοὺς λεπρούς, ἡ μεγαλόκαρδη ἀφροντισιά του μπροστὰ στὸν κίνδυνο τῆς μόλυνσης, δὲν μπορούσε νὰ μὴν ἔχει συνέπειες, καὶ συνέπειες ὀλέθριες. **Ὁ** π. Δαμιανὸς τὸ εἶχε πάρει ἀπόφαση καὶ περίμενε καρτερικὰ τὴν ὥρα ποὺ θὰ τὸν νικήσει ὁ βάκιλος τοῦ Χάνσεν.

Απὸ τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἐπαφῆς του μὲ τοὺς λεπρούς, αἰσθανόταν δυνατοὺς πονοκεφάλους, πρὸ πάντων ὅταν ἔπεφτε στὸ κρεβάτι, ἀποτέλεσμα φυσικὰ τῆς ἀντίδρασης τοῦ ὀργανισμοῦ. **Ἀ**φοῦ πέρασαν μερικὰ χρόνια, ἄρχισε νὰ ὑποφέρει ἀπὸ δυνατοὺς πόνους στὰ πόδια. **Μ**ετὰ ἀπὸ ὀρισμένο διάστημα οἱ πόνοι ἔφυγαν, ἀφήνοντας κάποια ἀναισθησία σὲ ἕνα μέρος τοῦ ποδιοῦ. **Τ**ὸ

πράγμα δὲν τὸν ἀνησυχοῦσε καὶ πολὺ. **Ἐ**να βράδυ ὅμως τοῦ Δεκεμβρίου στὰ 1884, ποὺ γύριζε κατάκοπος ἀπὸ μία περιοδεία δύο βδομάδων στὸ νησί, πῆρε τὴν λεκάνη μὲ τὸ ζεστὸ νερὸ γιὰ νὰ κάνει τὸ συνηθισμένο ποδόλουτρο. **Ἐ**βαλε μέσα τὰ πόδια του, χωρὶς νὰ αισθανθεῖ καμία ζέστη. **Β**άζει ἔπειτα τὸ χέρι του γιὰ νὰ δοκιμάσει, μὰ αὐτὸ κἀηκε. **Τ**ὸ νερὸ ἦταν βραστὸ καὶ τὰ πόδια του δὲν τὸ ἔνιωθαν! **Ἀ**μέσως χλώμιασε. **Ἀ**νατινάχθηκε ξαφνικά.

Αὐτὴ ἡ ἀναισθησία τῶν ποδιῶν ἔλεγε πολλὰ πράγματα. **Π**όσες φορές εἶχε δεῖ τοὺς λεπρούς νὰ κόβουν μὲ τὸ ἐργαλεῖο τὸ χέρι τους, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν τίποτε! **Δ**ὲν χρειαζόταν ἄλλο δεῖγμα. **Ἦ**ταν λεπρός.

Βγῆκε ἔξω τρεκλίζοντας. **Ἢ** ἥλιος καταπόρφυρος εἶχε βυθιστεῖ στὴν ἀπέραντη θάλασσα. **Ἐ**κείνη τὴν στιγμή ὄραματίστηκε τὸν ἑαυτό του ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους λεπρούς, παραμορφωμένο καὶ ἀγνώριστο νὰ βαδίζει πρὸς τὸν τάφο!...

Ἢ όμως τὸ τρομερὸ γεγονός δὲν τὸν κλόνισε καθόλου. **Ἦ** μόνη λύπη ποὺ τοῦ ἀπέμεινε στὸ βάθος ἦταν πὼς δὲν θὰ μπορούσε πιά νὰ ἐργαστεῖ πολλὰ χρόνια γιὰ τὰ ἀγαπημένα του παιδιά. **Τ**ὴν ἄλλη μέρα ξανάρχισε τὴν ἐργασία του μὲ ἀμείωτη δραστηριότητα. **Ἐ**να γράμμα πρὸς τὸν προϊστάμενό του μᾶς δείχνει τὸ ἀκατάβλητο φρόνημά του.

Ἐμὴν παραξενευτεῖτε οὔτε νὰ στενοχωρηθεῖτε μαθαίνοντας ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ πνευματικὰ παιδιά σας παρασημοφορήθηκε ὄχι μόνο μὲ τὸ βασιλικὸ Σταυρὸ τοῦ Καλακάουα, μὰ ἀκόμη μὲ τὸν κάπως πιὸ βαρὺ καὶ πιὸ τιμητικὸν σταυρὸ τῆς λέπρας».

Μόλις ἡ εἶδηση διαδόθηκε στὸ Μολοκάι, δὲν ἄκουγε κανεὶς τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ θρήνους. **Ο**ἱ δύστυχοι λεπροὶ ξεχνώντας τὸν δικό τους πόνο, ἄρχισαν νὰ κλαῖνε γιὰ τὸν πόνο ποὺ βρῆκε τὸν «Μακούα» τους. **Ο**ἱ δύο ἐκκλησίες τοῦ Μολοκάι γέμισαν ἀπὸ εὐσεβεῖς λεπρούς, ποὺ ἐρχόντουσαν παρέες-παρέες νὰ παρακαλέσουν τὸν Θεὸ γιὰ τὸν προστάτη τους.

Σὲ λίγο τὸ μάθαινε καὶ ὁ τύπος. **Τ**ὸ πρῶτο ἄρθρο ποὺ γράφτηκε στὸ Ἱεραποστολικὸ Δελτίο γιὰ τὴν ἀρρώστια τοῦ ἥρωα καὶ μεταφράστηκε σὲ πολλὰς ἄλλες ἐφημερίδες, προκάλεσε ἓνα παγκόσμιο ρεῦμα θαυμασμοῦ πρὸς τὸν σύγχρονο αὐτὸν μάρτυρα.

Ἦ ἀρρώστια ἀκολούθησε τὸν κανονικὸ τῆς δρόμο. **Π**ρῶτα ἄρχι-

σαν να πέφτουν τὰ φρύδια καὶ τὰ βλέφαρα. Τὸ πρόσωπο σκεπάστηκε μὲ σφυριά. Ἡ μύτη ἄρχισε νὰ παραμορφώνεται, τὰ μάτια ἦταν γεμάτα κηλίδες ἀπὸ αἷμα, τὸ δέρμα ἐξογκωμένο. Ἐπειτα τὸ πρόσωπο καὶ τὰ αὐτιά ἄρχισαν νὰ πυορροοῦν. Ἡ πρὶν εὐγενικὴ λεβέντικη μορφή, ἦταν τώρα ἀγνώριστη. Ἡ γλυκιὰ φωνὴ ἄρχισε νὰ σβήνει. Ἐνας διαρκῆς κατάρρους ἔφραζε τὴν μύτη, ὀλόκληρο τὸ κορμὶ ὑπέφερε ἀπὸ ἀβάσταχτους πόνους.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἐξακολούθησε νὰ ἐργάζεται, νὰ κηρύττει, νὰ χτίζει, νὰ γιατρεύει... Ἔως ὅτου ἡ λέπρα, ρίχνοντας τὸ τελευταῖο της ἀτού, τὸν ξάπλωσε στὸ κρεβάτι γιὰ νὰ μὴ σηκωθεῖ πιά. Ἡ λέπρα εἶχε προσβάλει τὰ χρησιμότερα ὄργανα, τὰ πνευμόνια, τὸ στομάχι. Τὰ μάτια του δὲν ἔβλεπαν πιά τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Τὸ μνημεῖο τοῦ ἡρωικοῦ ἱεραποστόλου.

Ὁ π. Δαμιανὸς μπορούσε νὰ πεῖ τὸ «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα!». Ἡ εὐχή του δὲν ἄργησε νὰ ἐκπληρωθεῖ. Τὴν νύχτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 Ἀπριλίου 1889, μετὰ ἀπὸ 25 χρόνια ἱεραποστολικῆς δράσης, πρόφερε τὶς τελευταῖες του λέξεις: «ἀγαπημένοι μου λεπροῖ», καὶ ἡ ψυχὴ του πέταξε γιὰ ἄλλους κόσμους, πρὶν ὁμορφους.

Καὶ ἐνῶ ἐξω ἔπεφτε μιὰ σιγανὴ βροχή, καμιά ἑκατοστοὶ λεπροὶ προσεύχονταν γιὰ τὸν «Μακοῦα».

Σαράντα ἐπτὰ χρόνια ἀργότερα, στὶς 3 Μαΐου 1936, τὸ Βελγικὸ πολεμικὸ «Mercator» ἔφερε τὸ λείψανό του στὴν Ἀμβέρσα, ἀφοῦ εἶχε ἀναπαυθεῖ ἀρκετὰ στὴν ρίζα τοῦ πάνδανου, πλάι στὴν παλιά του καλύβα.

Τυμπανοκρουσίες, κωδωνοκρουσίες καὶ κανονιοβολισμοὶ ἔδιναν τὸ μήνυμα γιὰ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἥρωα στὴν πατρίδα του. Μὲ βασιλικὲς τιμὲς καὶ μὲ τὴν παρουσία τοῦ Βασιλιὰ τοῦ Βελγίου ἐγίνε ἡ ταφὴ τοῦ ἥρωα. Τοῦ ἥρωα ποὺ ὑψώθηκε σὰν μιὰ ὄαση τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ἀγάπης μέσα στὴν ἀσφυκτικὴ ὑλοκρατία καὶ ἐγλωατρία τοῦ αἰῶνα μας.

□

(*) Πρεσβυτέρου Ἡλίου Μαστρογιαννοπούλου, Δέκα σύγχρονες μορφές, σελ. 73-100, ἐκδόσεις «Ἐν πλῶ», Ἀθήνα, Φεβρουάριος 2014. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. Δαμιανός ντὲ Βουστὲρ (3 Ἰανουαρίου 1840 - 15 Ἀπριλίου 1889)· Ρωμαιο-καθολικὸς ἱερέας ἀπὸ τὸ Βέλγιο καὶ μέλος τῶν «*Ἱερῶν Καρδιῶν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Μαρίας*», ἐνὸς ἱεραποστολικοῦ θρησκευτικοῦ ἰδρύματος. Διακόνησε στὸ Βασίλειο τῆς Χαβάης, ἀπὸ τὸ 1864 ἕως τὸ 1889, τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν προσβληθῆ ἀπὸ λέπρα καὶ ὑποχρεώθηκαν, κατόπιν διατάγματος τῆς κυβερνήσεως, νὰ ζήσουν σὲ ἰατρικὴ καραντῖνα σὲ οἰκισμὸ τοῦ Καλαουάο, στὸ ἀνατολικὸ ἄκρο τῆς χερσονήσου Καλουπάπα στὴν νῆσο τοῦ Μολοκάϊ.

Ἡ Ἐπαρχία τοῦ Καλαουάο χωρίζεται ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο Μολοκάϊ ἀπὸ μίαν ἀπότομη ὄρεινὴ κορυφογραμμὴ. Ἀκόμη καὶ στὸν ΚΑ΄ αἰ. ἡ μοναδικὴ πρόσβασις διὰ ξηρᾶς ἀποτελεῖ ἓνα μονοπάτι γιὰ ἡμιόνους. Ἀπὸ τὸ 1866 ἕως τὸ 1969, συνολικῶς περίπου 8.000 Χαβανέζοι ἐστάλησαν στὴν χερσόνησο Καλουπάπα σὲ ἰατρικὴ καραντῖνα.

2. Χαβάη· εἶναι μίαν ἀπὸ τὶς Πολιτεῖες τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς. Ἀποτελουμένη ἀπὸ ἓνα ἀρχιπέλαγος 137 νήσων, πρόκειται γιὰ τὴν μοναδικὴν ἀμερικανικὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὴν βορειο-αμερικανικὴν ἠπειρὸν, στὴν Ὠκεανία, καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο μὴ πλησιόχωρα ἀμερικανικὰ κράτη, μαζί με τὴν Ἀλάσκα. Οἱ ὀκτὼ κυριώτερες νῆσοι εἶναι οἱ Νιχάου, Κουαΐ, Μολοκάϊ, Λανάϊ, Καχουλάουϊ, Μάουϊ, ἡ νῆσος τῆς Χαβάης καὶ τὸ Ὅαχου, ὅπου εὐρίσκεται ἡ πρωτεύουσα Χονολουλού. Τὸ ἀρχιπέλαγος, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τμῆμα τῆς Πολυνησίας, εὐρίσκεται στὸν κεντρικὸν Εἰρηνικὸν Ὠκεανόν, περίπου 3.900 χλμ. τῶν νοτιο-δυτικῶν ἁκτῶν τῆς Καλιφορνίας, νοτιο-ανατολικά τῆς Ἰαπωνίας καὶ βορειο-ανατολικά τῆς Αὐστραλίας.

Εἶναι ἡ πεντηκοστὴ καὶ τελευταία Πολιτεία, ἡ ὁποία ἐγίνε δεκτὴ στὴν Ἐνωσὶς στὶς 21 Αὐγούστου 1959.

Τὸ ἀρχιπέλαγος κατοικήθη ἀπὸ τὸν λαὸν τῶν Πολυνησίων ἐδῶ καὶ πολλοὺς αἰῶνες πρὶν ἀπὸ τὴν ἀφιξὶ τοῦ ἐξερευνητοῦ Τζέιμς Κουκ τὸ 1778, ὁ ὁποῖος τὸ ὠνόμασε «Νῆσοι Σάντουϊτς».

Οἱ νῆσοι ἐνώθησαν σὲ ἓνα Βασίλειον περὶ τὸ 1810 ἀπὸ τὸν Καμεχαμέχα Α΄. Ἡ Δυναστεία, τὴν ὁποίαν ἱδρυσεν παρέμεινε ἕως τὸ 1893. Τὴν διαδέχθη πρῶτα μίαν βραχύβιαν Δημοκρατίαν τῆς Χαβάης (1894-1898) καὶ ἔπειτα ἡ Περιφέρεια τῆς Χαβάης, ὅταν προσαρτήθη τὸ ἀρχιπέλαγος στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες.

Στὴν νῆσον τοῦ Ὅαχου ἔλαβε χώρα, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1941, κατὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, ἡ ἐπίθεσις τοῦ Περλ Χάρμπορ.

Ἡ Περιφέρεια διελύθη τὸ 1959, ὅταν ἡ Χαβάη ἐγίνε ἡ πεντηκοστὴ ἀμερικανικὴ Πολιτεία.